

Het verhaal van Mieke Groen jaren 2007 - heden

Verandering als uitdaging

We hebben al heel wat interviews achter de rug met oud-bewoners en al die verhalen geven zo langzamerhand een beeld van 100 jaar jeugdorp, gezien door de ogen van hen die er hebben geleefd, gewoond en gewerkt. Maar ik mis nog iets in deze 'gereformeerde kibboets' zoals Fokko Witteveen dat in zijn column schreef. Tijdens de reünie ben ik dan ook op zoek naar de predikante van De Glind. Ik vind haar in de consistorie en we maken een afspraak voor een gesprek. Om mij hierop voor te bereiden duik ik nog eens in de geschiedenis van dit kleine dorpje en lees ik het essay 'Verandering als uitdaging', 100 jaar kerk in De Glind/Achterveld, geschreven door Mieke Groen, de huidige predikante. Door haar essay krijg ik een goed inzicht in de ontwikkeling van de geschiedenis van de kerkelijke gemeente op de Rudolphstichting. In haar werkkamer is het een geordende chaos en ik voel me meteen thuis. Die chaos herken ik namelijk. Ik begin het gesprek met de vraag aan Mieke of zij aan de hand van het essay een korte schets wil geven van de geschiedenis van de kerkelijke gemeente in De Glind.

Oprichting van de Kerk

In december 1916 wordt de gereformeerde kerk van De Glind/Achterveld opgericht. De gemeente is dan samengesteld uit medewerker(st)ers van het opvoedingsdorp 'De Glindhurst'. Zij zijn verplicht, met de bij hen geplaatste kinderen, de kerk te bezoeken en actief een bijdrage te leveren aan de (kerkelijke) gemeenschap. Bovendien behoren omwonenden en gereformeerden uit de buurgemeente Achterveld tot de gemeenteleden. Mensen komen uit alle windstreken van het land, hebben kerkelijk heel verschillende achtergronden en vormen zo in wezen een voorloper van wat we nu een oecumenische gemeenschap noemen. De predikant is niet alleen in dienst van de gereformeerde kerk, maar ook van de jeugdzorg, de Rudolphstichting. De kerkelijke gemeente heeft dan de status van 'zendingskerk'. 'Omdat', zo beschrijft dominee Jellema in de jaren '80, 'de meeste jongens en meisjes, die tijdelijk in het jeugdorp wonen weinig of geen kennis hebben van het Evangelie en geen band met een kerk. De meesten komen uit gezinnen, die ervan vervreemd zijn. Vandaar de bijzondere opdracht van heel de gemeente naar de kinderen toe.'¹

Het collectebusje op de schoorsteen

Na een woelige begintijd vindt op 22 december 1927 de oprichtingsvergadering plaats van De Vereniging tot Verzorging van Kinderen 'De Rudolphstichting', die op 30 december van dat jaar ook koninklijk wordt goedgekeurd. Sindsdien is het werk van de stichting een stuk binnenlands diaconaal werk van de gereformeerde kerken. Bij vele gereformeerden staat jarenlang een collectebusje voor de Rudolphstichting op de schoorsteenmantel en jaarlijks wordt er voor gecollecteerd in de kerken. Naast de opvang in groepshuizen (paviljoens) wordt met name de opvang in 'gezinshuizen' gepropageerd en gestimuleerd. Gezinnen uit het hele land krijgen hier woon/werkruimte (boerderijen, later woonhuizen) aangeboden op voorwaarde dat ze voor de stichting kinderen opnemen in hun gezin. Zo ontstaat langzamerhand een dorpsgemeenschap in en rond het jeugdorp, zoals De Glind vanaf 1977 genoemd werd.

¹ ds. Joh. Jellema, Het kind en de kinderen, Kok z.j., blz. 7

Veranderingen in de jeugdzorg en in de Rudolphstichting

Zoals ontwikkelingen in de politiek en de maatschappij begin 20^e eeuw aan de wieg stonden van het diaconale jeugdwerk, zo luidden ze later in die eeuw grote veranderingen in, die een nieuw soort organisatie en gemeenschap voortbrachten. Langzaam maar zeker trekt de overheid taken naar zich toe, c.q. onttrekt zij taken aan de kerken. Ook in de jeugdzorg is sprake van professionalisering en secularisatie op meso en functie niveau. Tot 1994 is de Rudolphstichting in De Glind één van de aanbieders en uitvoerders van die zorg en zo ondersteunen de gereformeerde diaconieën direct de jeugdzorg hier. Na 1994 verandert dat. De organisatie wordt opgesplitst: De uitvoering van de jeugdzorg in het dorp gaat naar een andere organisatie (Bredervoort-Lsg-Rentray-Joozt- en sinds kort Intermetzo - want in de jeugdzorg is niets blijvend). De Rudolphstichting richt zich vanaf dat moment op het beheer van de gebouwen (daarbij horen ook de kerk en de pastorie) en innovatie in de jeugdzorg.

De steun van de diaconieën blijft, maar anders

Het werk van de Rudolphstichting blijft gesteund worden door de diaconieën (nu van de PKN) landelijk (via Kerk in Actie) en plaatselijk. Zij vormen de leden van de vereniging. Maar anders dan voorheen steunen zij hiermee niet direct de praktische opvang van kinderen die onder jeugdzorg vallen, maar een organisatie die kritisch de ontwikkelingen en mogelijkheden op het terrein van jeugdzorg en de opvang van kinderen volgt. Daarmee wordt op een bijzondere manier invulling gegeven aan de opdracht die in de kerkorde van 1951 aan diaconieën wordt gesteld en die later wel wordt omschreven als 'kritisch te participeren'. Daarnaast blijkt jeugddorp De Glind tot de dag van vandaag ook een prachtig project voor kortlopende acties van plaatselijke (jeugd)diaconieën. Samen een bank maken voor op het schoolplein in De Glind, een speeltoestel plaatsen, opknapwerkzaamheden verrichten aan het zwembad, een diaconaal vrijwilligersjaar, etc. Zo blijft de band met de Rudolphstichting en de landelijke kerk (diaconieën) in stand.

Een andere rol voor de plaatselijke kerk

Sinds 1994 is de predikant niet langer als geestelijk verzorger verbonden aan de jeugdzorg. Een aantal jaren heeft de instelling voor de jeugdzorg een eigen geestelijk verzorger in dienst, maar deze functie is wegbezuinigd. Dit heeft alles te maken met de ontwikkelingen binnen de jeugdzorg en het losmaken van de band met de kerken. De geestelijke zorg voor de jongeren heeft geen prioriteit. En van een zendingsgedachte moet men al helemaal niets hebben. De secularisatie wordt zo ook binnen de uitvoering van de jeugdzorg zichtbaar. Daarmee verliest de kerk van De Glind/Achterveld haar natuurlijke band met de jeugdzorg in het dorp en haar status van 'zendingskerk'.

Er verandert meer

Het vanzelfsprekende kerklidmaatschap van de kerk van De Glind van medewerk(st)ers van de jeugdzorg en de kerkgang van geplaatste jongeren vallen weg. Daarmee verandert de samenstelling en omvang van de gemeente. Heel wat nieuwe gezinshuisouders kiezen er voor om betrokken te blijven bij kerkelijke gemeentes in hun oude woonplaats (vaak in de regio), of sluiten zich aan bij bijvoorbeeld evangeliegemeentes in Voorthuizen of Barneveld, de Doorbrekers. Anderen nemen de vrijheid om dan hier, dan daar te 'shoppen', wat wel oneerbiedig 'religieus knutselgedrag' genoemd wordt. Daarentegen is er wel aanwas doordat mensen uit de regio zich aangetrokken voelen door de manier waarop de kerk in De Glind gemeente is en de diensten vorm geeft. Deze voorkeurleden nemen in de kerk steeds meer de plek in van de (vaak tijdelijke) bewoners van De Glind, en gaan de vaste kern van de gemeente vormen.

Saamhorigheid

De veranderde organisatie van de jeugdzorg heeft ook gevolgen voor het woon/werkbeleid en de ondersteuning van verschillende verenigingen in het dorp (zwembad, kinderboerderij, voetbal moeten verzelfstandigen). Langzamerhand verdwijnt de samenhang uit de gemeenschap. De individualisering van de samenleving wordt door de veranderingen in de organisatie van de jeugdzorg versneld zichtbaar.

Als kind wilde ik altijd al dominee worden

Misschien klinkt het wel raar wat ik nu zeg, maar ik wilde altijd dominee worden. Van kinds af aan ben ik opgegroeid met Bijbelse verhalen. Ik vond het mooi om ze te horen. Niet dat ik alles geloofde wat mijn moeder mij dan voorlas. Ik was best kritisch. Neem bijvoorbeeld het verhaal van Adam en Eva met hun twee zonen Kaïn en Abel. Kaïn sloeg Abel dood, hij vluchtte en na verloop van tijd kwam hij terug met vrouwen en kinderen. “Dat is raar! Er waren toch geen andere mensen? Hoe zit dat mam?” was dan mijn vraag. Die tijd heeft mij gevormd. Niet dat ik altijd in de kerk kwam, welnee. We gingen onder kerktijd naar zondagsschool. Ik vond de verhalen prachtig en al heel jong vertelde ik zelf al de verhalen aan de kinderen op de zondagsschool. Dat deed ik met veel enthousiasme en ik heb tegen mijn moeder gezegd: “Dit is wat ik later wil gaan doen. Welke studie hoort daar bij?” “Dan moet je theologie studeren,” was het antwoord van mijn moeder. En zo ben in 1979 theologie gaan studeren in Groningen. Nog op de ouderwetse manier, propedeuse, kandidaats, doctoraal, kerkelijk.

Mijn stage op de Rudolphstichting

Het werken met kinderen en jongeren in de kerk heeft mij altijd aangetrokken. In het blad ‘Kind op Zondag’ las ik een artikel van dominee Jellema over een viering in De Glind. Een viering met jong en oud. Ik was meteen verkocht. Dit zou een mooie plek voor mij zijn om stage te lopen voor de kerkelijke opleiding (leervicariaat). Ik legde contact met dominee Jellema, ging in juni 1987 een keer voor in een viering en startte in september van dat jaar met mijn werk hier. Tot eind december 1987 heb ik onder zijn hoede gewerkt. Die drie maanden waren prachtige, maar zware maanden. Dominee Jellema was toen al ziek en in die maanden heb ik hem vaak vervangen. Hij was een bijzonder mens. Hij had zijn hart verpand aan de jongeren op de Rudolphstichting. Dat was wat ik ook wilde.

Ik heb toen wel eens met de gedachte gespeeld hoe het zou zijn om hier zelf als predikante te werken. In de jaren die volgden kwam ik hier geregeld als gastvoorganger terug. Tot ik elders een baan vond, kinderen kreeg en mijn leven door omstandigheden een heel andere wending nam. Pas in 2006 kwam De Glind weer in beeld, toen ik op zoek ging naar een predikantsplaats en er juist op dat moment een vacature bleek te zijn in deze gemeente. Toevallig ?!

Mijn aanstelling als predikante

In deze bijzondere gemeente met haar rijke geschiedenis werd ik op 24 juni 2007 bevestigd als predikante met een 50% aanstelling. Er was veel veranderd vergeleken met 1987. Daar moest ik wel even mijn weg in vinden. Vooral het feit dat er nog zo weinig samenhang was in het dorp en het gegeven dat er geen directe lijn meer was naar de jeugdzorg/de geplaatste kinderen. Wat heb je als kerk in die situatie te bieden? Een vraag die ons als kerkelijke gemeente blijvend bezig houdt.

Laagdrempelig

Een van de speerpunten in mijn werk is het vormgeven van laagdrempelige vieringen, waarin mensen met verschillende kerkelijke achtergronden zich gehoord en thuis voelen en jong en oud zich gekend weten. Verbeelding en rituelen spelen daarbij een belangrijke rol. Bij bijzondere

vieringen probeer ik kinderen, jongeren en volwassenen te betrekken - waar het kan in de voorbereiding - maar in ieder geval bij de 'uitvoering'. Met name rond de uitvliegdienst voor kinderen die naar de middelbare school gaan, de Paaswake, Pasen en de kerstviering (met spel) benader ik zoveel mogelijk kinderen/jongeren die hier geplaatst zijn, of die niet zo snel door hun ouders worden meegenomen naar de kerk. Dat geeft een enorme voldoening.

Beelden en verwachtingen van buitenstaanders

In juni 2010 bezocht een groep Duitse diaconaal werkers op uitnodiging van Kerk in Actie De Glind. Zij wilden in gesprek met de (directeur van de) Rudolphstichting over het jeugddorp. Die nodigde op zijn beurt mij uit om iets te vertellen over de verhouding tussen de kerk en het jeugddorp. Dat was het moment waarop ik mij realiseerde dat het feit dat wij kerk zijn in De Glind vaak voor een vertekend beeld zorgt van wat wij doen. En dat er mechanismen zijn die dat in stand houden. In mijn essay heb ik een tiental beelden en verwachtingen van buitenstaanders opgesomd. Een paar beelden en verwachtingen wil ik hier graag benoemd hebben, zoals:

- Een kerk voor (in dienst van) de jongeren van het jeugddorp. Een kerk die midden in het jeugddorp staat zal daar ook wel mee verbonden zijn. Jeugdvieringen, catechese, jeugdpastoraat en diaconaat zullen hier wel een belangrijk deel van het gemeente- en predikantswerk vormen. Deze opvatting leeft met name bij gemeentes waarvan de diaconie zich verbonden heeft met de Rudolphstichting. Dat de predikant niet (meer) in dienst is van de jeugdzorgorganisatie en geen (kerkelijke) gegevens krijgt van opgenomen kinderen en jongeren, wekt alom verbazing. Ik vind dan ook dat wij, de plaatselijke kerk en de Rudolphstichting, iets uit te leggen hebben. Overigens is het wel zo dat we ons bewust zijn van onze plek in dit jeugddorp en activiteiten en vieringen zoveel mogelijk afstemmen op kinderen en jongeren.
- Een kerk die in wezen nog steeds **zendingskerk** is, dat wil zeggen: er in contacten met jongeren en anderen op uit is om 'zieltjes te winnen'. Deze opvatting komen we tegen bij medewerkers van de jeugdzorgorganisatie en heeft vaak te maken met hoe zij zelf vroeger de kerk ervaren hebben. Het heeft een negatieve lading. En maakt toenadering tussen onze kerkelijke gemeente en de jeugdzorginstelling lastig. We werken daarom aan een betere PR.
- Een kerk aan de rand van de bible belt, die moet wel **'behoudend'** zijn. Wie de kaart van kerkelijk Nederland een beetje kent, komt gauw op deze gedachte. In werkelijkheid is onze gemeente het best te karakteriseren als **'ondogmatisch'**, **oecumenisch** - in de zin van doortrokken van invloeden uit verschillende minder behoudende richtingen van de kerk en met een heel goede band met de katholieke geloofsgemeenschap in Achterveld. We zijn een gemeente waar je altijd welkom bent en zo eens een keertje binnen kunt lopen, zonder dat er gelijk van je verwacht wordt dat je volgende week weer komt. Buitenstaanders die 'toevallig' een keer een viering of een andere activiteit van onze gemeente bijwonen, zijn meestal positief verrast.
- De kerk is een van de organisaties op het dorp die iets organiseert voor onder meer kinderen en jongeren. Daarom is ze **gesprekspartner** als er op **lokaal niveau** ontwikkelingen zijn, was ze betrokken bij de ontwikkeling van de Omnivereniging, denkt ze mee over de afstemming van activiteiten in het dorp en participeert ze in een denktank over de passie die ons bindt als bewoners, ondernemers en organisaties in dit dorp.

Je kunt overigens al deze voorbeelden ook terugvinden in mijn essay. Het is goed om ze weer eens te benoemen.

Verandering als uitdaging

Alle veranderingen die hierboven zijn genoemd in de maatschappij, op het gebied van zorg, op religieus gebied hebben grote invloed (gehad) op ons dorp, onze kerkelijke gemeente en hoe er tegen ons wordt aangekeken. We zijn niet meer de kerk die handen en voeten geeft aan de diaconale taak naar de 'ontouderde kinderen en jongeren', maar willen wel op een eigentijdse manier dienstbaar zijn aan de samenleving om ons heen, waar zij prominent deel van uitmaken. We hebben niet meer de drive van dominee Rudolph en vele van zijn opvolgers om als zendingskerk het evangelie te brengen aan de jongeren in het dorp. Maar we zijn er van overtuigd dat we als kerk iets te vertellen en iets specifiek te brengen hebben. Daarvan zijn we ons de laatste jaren zeer bewust geworden. Als kerkelijke gemeente hebben we uitgesproken dat we er ons graag door willen laten uitdagen.

Een mooi moment

Het mooiste moment in mijn huidige werk als predikante in deze gemeente...? Dat zijn er veel. Maar heel bijzonder was toch wel wat tijdens de kerstviering in 2013 gebeurde. In de adventsweken er voor ging het over het familiealbum van Jezus. Van vier voor-moeders van Jozef; Tamar, Rachel, Batseba en Ruth hoorden we het verhaal. Stuk voor stuk geen vrouwen waar je als familie nou direct trots op bent vanwege hun afkomst, hun beroep of wat er in hun leven gebeurd was. Tijdens het kerstspel kwamen deze vrouwen één voor één op. Gespeeld door vier meiden, twee woonden in een gezinshuis. Ze hadden een uitnodiging gekregen om op bezoek te gaan bij het kindje dat net geboren was; Jezus. Maar eigenlijk durfden ze niet te gaan. Zij, met hun verleden, met wat hen overkomen was... ze voelden zich zoiets als 'de vuile was van de familie'. Die hang je niet buiten, daar wil je niet mee gezien worden. Dan worden ze geroepen door de engel: "Kom maar, ik ken jou uit het familie fotoboek van Jozef. Hier is niemand die zich voor jou schaamt. Hang je vuile was maar aan de waslijn..." En op dat moment legde de engel (gespeeld door Jannie van den Brink) haar hand op de schouder van de meisjes die dit speelden.. "Jij hebt ook iets heel bijzonders...!" Het gebaar was niet ingestudeerd, maar maakte zo'n indruk. De meisjes waren op dat moment niet alleen de vrouw die ze speelden, maar kregen ook zelf iets mee. Een bevestiging van Godswege dat ze er mogen zijn, ondanks en met alles wat er in hun leven gebeurd is en nog zal gebeuren.

Ds. Mieke Groen

Interviewer: Jaap Krediet